Az utolsó budai csipkeverő

Haldoklik egy iparművészeti ág, tünedezik egy néphagyomány, amelynek ötszázados múltja van hazánkban és amely iránt külföld — különösen a tengeren túl — most is erősen érdeklődik. Szívesen vásárolnának is. A csipkeművészet termékei aranyat érnek, csakhogy nem tudunk annyit adni külföldnek, amennyit megvennének. Olyan alacsony a vertcsipke munkabére, hogy *nem kifizetődő foglalkozni vele.*

Így került a pusztulás szélére

a vertcsipke művészete.

A kedvezőtlenné vált helyzet jele az is, hogy nem tartoznak már az Iparművészeti Vállalathoz, ahol kimondták, hogy a csipkeverés, tervezés, készítés *nem iparművészeti tevékenység* (a műanyag gombkészítés, pulóverkötés azonban igen). Így aztán őrzi ugyan Iparművészeti Muzeumunk a legszebb vertcsipkéket, tiszteljük a művészet múltját, de nem sok figyelmet szentelünk jelenének.

Pedig él még a csipkeművészet, sőt megszülettek *új, korszerűsített formái*, amelyek a modern lakásba is illenek. Új kompozíciója *a figurális falikép*, amely nagy sikert aratott Budapesten, amikor egy csehszlovák iparművésznő kiállításon bemutatta, mint újdonságot. Pedig ez a forma akkor már két éve élt egy *budai* iparművész, csipkeverőnő krisztinavárosi lakásában. A nagy sikert aratő vendégművésznő éppen ettől a budai csipkeverőnőtől hallotta annak idején egy találkozás alkalmával az új formai lehetőséget Dr. *Kajcsosné, Dongó* Eleonórától, aki most *már nem ver többé csipkét.*

Krónikása a vertcsipke gazdag hagyományának, történetének és hanyatlásának. Hazánkban 1560-ban már

virágzó csipkeipar

volt, de a XVIII. század közepén, valószínűleg a francia csipkék behozatala tönkretette a városokban a csipkeverés művelését. A nép azonban továbbra is csinálta, sőt később az Alföldön egész munkásgárda nevelődött. A halasi csipke abban különbözik a vertcsipkétől, hogy vékonyabb szálból szövik és tűvel varrják. Egy-egy tenyérnyi csipkét egy hónapig is csinálnak. A halasi után a vertcsipke a legértékesebb.

— Milyen vidéken vernek csipkét?

— Talán háromezren csinálják még az országban. A Nagykunságban, Kunmadarason, Kunhegyesen, Kisújszálláson, Karcagon én csináltam csipkeverő részleget, amikor 1956-ban lementem művészeti tanácsadónak. De találkoztam olyan csipkeverőnőkkel is, akik inkább iskolakötényeket, háziruhát varrtak, mert azt jobban megfizették. Az én csipkeverőim is (voltak vagy húsz—harmincan) elszeledtek. Kevés az utánpótlás, a régiek, akik megmaradtak, kiöregszenek. *A Nőtanács vidéken tanfolyamokat rendez*, s fiatalokat tanít a Dunántúlon csipkeverésre. Budapesten azonban már senki sem ver csipkét.

Ő az utolsó budai csipkeverő. Fél életét csipkék között élte le, vertcsipke tervével 1956-ban pályázati díjat nyert. Szobája falán ott függenek a kedvencei, áttört bordó szöveten hófehér csipke faliképek.

— Külön csipkeverő részleget szerettem volna szervezni az Iparművészeti Vállalatnál. Jövedelmező lett volna az országnak.

Ez sem sikerült. Most egy új iparművészeti ágat próbál, s ez

a bőrszobrászat.

Két bőrszobrász van az országban, a másik is budapesti.

Mi a bőrszobrászat?

Különféle használati és dísztárgyak készítésére vagy bevonására szánt, megfelelően cserzett, pácolt és tágyított bőranyagok díszítése festéssel, domborítással, aranyozással, fonással, intarziával és applikációval. Dr. Kajcsosné marhabőrre mintákat rajzol, (ennyi a közös a csipkével, a mintatervezés), késsel kimetszi, a metszések vonalán kitágítja a bőrt, különféle szerszámokkal mélyíti, domborítja. Ezzel a módszerével egyedülálló. Van, ahol platinatűvel égetik be a mintát.

Az érdekes iparművészeti ág *ezerévesnél is idősebb*. A római császárság fényűző pompakedvelése magas fokú, művészi iparrá fejlesztette. Mégis az arabok emelték a művészi, technikai tökéletesség legmagasabb fokára. Híres volt a kordovai bőrkárpit, túlnyomórészt aranyozással díszítve, préseléssel és poraranyozással. A franciák bútorain, dobozain, hintóbevonatain, tarsolyain 1700-ig élte fénykorát a bőrszobrászat. Most már alig találni bőrszobrászt.

Iparművészünk tavaly két díjat nyert bőrmappáival, fényképalbum borítójával. A Belkereskedelmi Minisztérium, az Iparművészeti Vállalat és a Képzőművészeti Alap ugyanis közösen pályázatot hirdetett új típusú, jellegzetesen magyar *iparművészeti ajándéktárgyak* készítésére, s e téren jól érvényesül a bőrszobrászat.

Ha vertcsipke nem kell idehaza, a bőrszobrászat fellendülőben van. S aki művész, ezzel az anyaggal is tud szépet alkotni.

Tóth Erzsébet

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

OSZTÁLYOZÁS

Tárgy: 646.2

Hely:

Idő: 1965-ig

Személy:

Helyszám:

Szerző: Tóth Erzsébet

Cím: Az utolsó budai csipkeverő

Forrás: Magyar Nemzet

(Hely) (Idő) 1965. febr. 6. (Köt. v. füz.) (Oldal)